

Sygn. akt I ACa 1004/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Kaźmierczak

Sędziowie: SA Mikołaj Tomaszewski,

SA Jan Futro (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2018 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa G. K.

przeciwko H. K.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 20 czerwca 2017 r.

sygn. akt I C 418/16

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 oraz w punkcie 4 i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Koninie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Jan Futro Małgorzata Kaźmierczak Mikołaj Tomaszewski

I A Ca 1004/17

UZASADNIENIE

Powódka G. K. w pozwie wniesionym 9 października 2015 r. skierowanym przeciwko H. K. wniosła o zasądzenie od pozwanego kwoty 1 000 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

W uzasadnieniu twierdziła, że dochodzona w pozwie kwota stanowi zadośćuczynienie za doznany uszczerbek na zdrowiu, cierpienie, ból, krzywdę jaką doświadczyła powódka na skutek zachowania pozwanego w stosunku do niej

Wywodziła, że wniosła pozew przeciwko pozwanemu w dniu 9.02.2005 r. do Sądu Rejonowego w Turku tytułem zadośćuczynienia, jednakże sprawa ta nie została rozpoznana i nie nadano jej biegu, w związku z czym powódka, powołując się na ten wcześniej złożony pozew domaga się zasądzenia od pozwanego zadośćuczynienia. Wskazała, że pozwany w 1988 r. znęcał się nad nią fizycznie i psychicznie oraz stosował przemoc. Natomiast w październiku 1988

r. pozwany kopnął powódkę w twarz, w wyniku czego pękła powódce szczęka i powódka przebywała na leczeniu w szpitalu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc m.in. zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2017 r. Sąd Okręgowy w Koninie oddalił powództwo.

Nadto zasądził od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Koninie) na rzecz adwokata S. K. z Kancelarii Adwokackiej w T. kwotę 1 353 zł, na rzecz adwokata K. K. z Kancelarii Adwokackiej w K. kwotę 6 150 zł, na rzecz adwokata R. K. z Kancelarii Adwokackiej w K. kwotę 1 353 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Powódka G. K. i pozwany H. K. zawarli związek małżeński w dniu (...) r. Z tego związku strony mają dwoje pełnoletnich dzieci: córkę A. ur.(...) i syna A. ur.(...)

W dniu 30.10.1988 r. pozwany H. K. kopnął powódkę G. K. w twarz, w wyniku czego powódka doznała ona złamania szczęki.

W okresie od dnia 30.10.1988 r. do dnia 29.11.1988 r. powódka przebywała na leczeniu na Oddziale (...) Szczękowej Wojewódzkiego Szpitala (...) w K. z rozpoznaniem: wieloodłamowe złamanie żuchwy – wyrostków kłykciowych stawów żuchwowo-skroniowych i trzonu w okolicy zęba – przyśrodkowego lewego siekacza; rana tłuczona bródki. W trakcie pobytu powódki w szpitalu powódce założono szyny i wyciąg międzyszczękowy, a ranę zeszyto.

Powódka w czasie pobytu w szpitalu miała problemy z mówieniem i jedzeniem, przy czym wówczas powódka miała podawane jedzenie w płynie. Powódka w czasie pobytu w szpitalu wykonywała ćwiczenia na szczękę, co powodowało dolegliwości bólowe i w związku z tym powódka otrzymywała zastrzyki przeciwbólne, przy czym leki przeciwbólne powódka przyjmowała do 6 miesięcy po wyjściu ze szpitala. Obecnie powódka nadal odczuwa dolegliwości bólowe i odczuwa ból przy zmianie pogody.

Sąd Rejonowy w Turku prawomocnym wyrokiem z dnia 6.02.1989 r. sygn. akt II K 3/89 uznał H. K. za winnego tego, że w okresie od marca 1987r. do 30 października 1988 r. w S. znęcał się fizycznie i moralnie nad żoną G. K., w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wywoływał w domu awantury, w trakcie których bił ją, używał pod jej adresem słów wulgarnych oraz groził zabiciem, a nadto w dniu 30.10.1988 r. kopnął ją nogą w twarz czym spowodował u niej wieloodłamowe złamanie żuchwy oraz ranę tłuczoną bródki, tj. obrażenia naruszające czynności narządu ciała na czas powyżej dni 7, tj. przestępstwa z art.184 § 1 k.k. i art.156 § 1 k.k. w zw. z art.10 § 2 k.k. i za przestępstwo to wymierzył mu karę 1 roku pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat, zobowiązując go równocześnie do powstrzymania się od nadużywania alkoholu i oddając go w okresie próby pod dozór kuratora.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Ośrodek (...) w K. prawomocnym wyrokiem z dnia 26.10.2001 r. sygn. akt XV C 758/01 rozwiązał przez rozwód małżeństwo powódki i pozwanego z winy obojga małżonków; powierzył powódce wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron, zastrzegając pozwanemu prawo współdecydowania o istotnych sprawach dzieci oraz ograniczając powódce władzę rodzicielską przez poddanie wykonywania tej władzy stałemu nadzorowi kuratora sądowego; orzekł o obowiązku alimentacyjnym pozwanego względem małoletnich dzieci stron; nie orzekł o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania stron, jak również orzekł o kosztach sądowych.

W dniu 16.05.2014 r. wpłynęła do Sądu Okręgowego w Koninie skarga na przewlekłość postępowania wniesiona przez powódkę G. K., a dotycząca przewlekłości postępowania przed Sądem Rejonowym w Turku w związku z pozwem o odszkodowanie z dnia 9.02.2005 r. Sąd Okręgowy w Koninie prawomocnym postanowieniem z dnia 25.06.2014 r. sygn. akt I 1 S 8/14 umorzył postępowanie w powyższej sprawie wskazując w uzasadnieniu tego postanowienia, że

stwierdzenie faktu przewlekłości postępowania, które według informacji udzielonych przez Sąd Rejonowy w Turku, w ogóle się nie toczyło przed tym sądem, jest bezprzedmiotowe.

W urzędzeniach ewidencyjnych prowadzonych w Wydziale Cywilnym Sądu Rejonowego w Turku nie został zarejestrowany pozew G. K. z dnia 9.02.2005 r. o zasądzenie odszkodowania od H. K.. Również w wyniku sprawdzenia wpisów do dziennika korespondencji wpływającej do Sądu Rejonowego w Turku ustalono, iż w 2005 r. pozew taki nie został złożony.

Dokumentacja medyczna z hospitalizacji powódki G. K. na Oddziale (...) Szczękowej Wojewódzkiego Szpitala (...) w K. z lat 1988-1989 nie mogła zostać udostępniona, gdyż nie jest już przechowywana.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że powódka G. K. roszczenie swoje wywodziła z art. 445 § 1 k.c. zgodnie z którym w wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym – a więc w art. 444 § 1 k.c. - sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Zgodnie z mającym na podstawie art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. 2007. 80. 538) do powyższych roszczeń, stosuje się przepisy art. 442 Kodeksu cywilnego. Zgodnie zatem z art. 442 § 1 k.c. – który obowiązywał do dnia 10 sierpnia 2007 r. - roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.; jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Nadto z art. 442 § 2 k.c. – który obowiązywał do dnia 10 sierpnia 2007 r. – wynika, że jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dziesięciu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że pozwany H. K. został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Turku z dnia 6.02.1989 r. sygn. akt II K 3/89 za to, że w okresie od marca 1987 r. do 30 października 1988 r. znęcał się fizycznie i moralnie nad żoną G. K., a nadto w dniu 30.10.1988 r. kopnął ją nogą w twarz czym spowodował u niej wieloodłamowe złamanie żuchwy oraz ranę tłuczoną bródki, tj. za przestępstwo z art.184 § 1 k.k. i art.156 § 1 k.k. w zw. z art.10 § 2 k.k..

Oznacza to, że od dnia 30.10.1988 r rozpoczął bieg termin przedawnienia i roszczenie powódki dochodzone w niniejszej sprawie – w świetle art. 442 § 2 k.c., który obowiązywał do dnia 10 sierpnia 2007 r. - przedawniło się z dniem 30.10.1998 r. Natomiast pozew w niniejszej sprawie został wniesiony przez powódkę w dniu 9.10.2015 r., w związku z czym należy uznać zarzut pozwanego, dotyczący przedawnienia roszczenia powódki za uzasadniony.

Powódka G. K. postanowieniem z dnia 21.10.2015r. w niniejszej sprawie została zwolniona w całości od kosztów sądowych oraz został ustanowiony dla powódki pełnomocnik z urzędu, którego miała wyznaczyć Okręgowa Rada Adwokacka w P..

Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 30.10.2015r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. H. G., która pismem z dnia 3.12.2015 r. wniosła o zwolnienie jej z obowiązku pełnomocnika z urzędu powódki. Następnie Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 22.12.2015 r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. D. G., który pismem z dnia 7.01.2016r. wniósł o zwolnienie go z obowiązku zastępowania powódki w niniejszej sprawie.

Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 25.02.2016 r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. S. K.. Adwokat S. K. pismem z dnia 14.03.2016r. zwróciła się do powódki, w związku z wyznaczeniem jej pełnomocnikiem powódki, o stawienie się w kancelarii w dniu 19.03.2016 r. bądź w dniu 21.03.2016 r.; w dniu 18.03.2016 r. zapoznała się z aktami niniejszej sprawy i sporządziła z nich fotokopię; w dniach 21.03.2016 r., 22.03.2016 r., 23.03.2016 r. podjęła próbę kontaktu telefonicznego z powódką. Adwokat S. K. pismem z dnia 25.03.2016r. wniosła o zwolnienie jej z obowiązku zastępowania powódki w niniejszej sprawie, jak również wniosła

o przyznanie jej kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu dla powódki, gdyż nie zostały one uiszczone ani w całości, ani w żadnej części.

Następnie Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 4.05.2016r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. M. R., który pismem z dnia 9.05.2016 r. wniósł o zwolnienie go z obowiązku zastępowania powódki w niniejszej sprawie. Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 29.06.2016 r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. J. W., która pismem z dnia 2.08.2016 r. wniosła o zwolnienie jej z obowiązku zastępowania powódki w niniejszej sprawie.

Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 30.08.2016 r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. K. K.. Adwokat K. K.: sporządziła pismo procesowe z dnia 7.11.2016 r. zawierające roszczenie powódki wraz z jego uzasadnieniem oraz zawierające wnioski dowodowe, brała udział w rozprawach w dniu 10.11.2016 r. i w dniu 12.01.2017 r.; w dniu 23.11.2016 r. oraz w dniu 5.01.2017 r. i w dniu 21.02.2017 r. zapoznała się z aktami sprawy; sporządziła pismo procesowe z dnia 23.11.2016 r. ustosunkowujące się do podniesionego zarzutu przedawnienia; sporządziła pismo procesowe z dnia 10.01.2017 r. Adwokat K. K. pismem z dnia 28.03.2017 r. wniosła o zwolnienie jej z obowiązku reprezentowania powódki w niniejszej sprawie, jak również wniosła o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu, gdyż nie zostały one uiszczone w żadnej części.

Następnie Okręgowa Rada Adwokacka w P. w dniu 12.04.2017 r. wyznaczyła dla powódki pełnomocnika z urzędu w osobie adw. R. K.. Pełnomocnik substytucyjny adwokata R. K. w dniu 25.05.2017 r. zapoznał się z aktami sprawy i wykonał fotokopie akt, natomiast na rozprawie w dniu 6.06.2017 r. powódkę reprezentował upoważniony przez pełnomocnika powódki aplikant adwokacki.

Sąd zatem na podstawie § 2 ust. 1 i 3 oraz § 6 pkt. 7 i § 19 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 ze zm.) oraz art. 109 § 2 k.p.c. biorąc pod uwagę nakład pracy każdego z pełnomocników zasądził od Skarbu Państwa na ich rzecz wskazane w sentencji kwoty.

Od wyroku tego zaskarżając go w części, w jakiej oddalono powództwo i orzeczono o kosztach zastępstwa procesowego na rzecz adwokata R. K. apelację wniosła powódka zarzucając zaskarżonemu wyrokowi

1. naruszenie normy prawa procesowego zawartej w art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku powódki o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych sądowych z dziedziny chirurga stomatologii szczękowo-twarzowej, ortodonta, chirurgii urazowej, psychiatry i psychologa, które to naruszenie miało wpływ na rozstrzygnięcie, albowiem nie doszło do szczegółowego ustalenia zakresu uszkodzeń ciała powódki wywołanych czynem zabronionym pozwanego popełnionym w okresie od marca 1987 r. do 30 października 1988 r, przebiegu i czasu ich leczenia oraz czasu występowania dolegliwości bólowych i ich nasilenia, a także rozmiaru cierpień psychicznych wywołanych w/w okolicznościami oraz pobytem w szpitalu;
2. sprzeczność ustaleń Sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym polegającą na uznaniu, że powódka nie złożyła pozwu w dniu 9 lutego 2005 r. w Sądzie Rejonowym w Turku o zasądzenie od pozwanego zadośćuczynienia w kwocie 1 000 000 zł, a co za tym idzie, że nie doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia dochodzonego niniejszym powództwem, podczas gdy z dokumentu przedstawionego przez powódkę wynika, że pozew taki został w/w terminie złożony, a tym samym bieg przedawnienia przerwany;
3. naruszenie normy prawa materialnego zawartej w art. 442¹ § 2 k.c. poprzez jej niezastosowanie i uznanie, że roszczenie powódki uległo przedawnieniu w dniu 30 października 1998 r.;
4. naruszenie normy prawa procesowego zawartej w art. 109 § 2 k.p.c. oraz § 2, § 6 pkt 7 oraz §19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez zasądzenie na rzecz adwokata

udzielającego pomocy prawnej w postępowaniu, w którym wartości przedmiotu sprawy przewyższa 200 000 zł, poniżej stawki minimalnej wynoszącej 7 200 zł netto (8 856 zł brutto).

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 1 000 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz adwokata R. K. kwotę 7 503 zł tytułem uzupełnienia wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu (oprócz kwoty 1 353 zł zasądzonej już zaskarżonym wyrokiem). Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie go Sądowi Okręgowemu w Koninie do ponownego rozpatrzenia sprawy pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Nadto pełnomocnik powódki wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz adwokata R. K. kosztów (nieopłaconych w żadnej części) pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu odwoławczym według norm przepisanych lub przedłożonego spisu kosztów.

Powódka wniosła nadto o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych sądowych: chirurga stomatologii szczękowo-twarzowej, ortodonta, chirurgii urazowej, psychiatry i psychologa - na okoliczność ustalenia zakresu uszkodzeń ciała powódki wywołanych czynem zabronionym popełnionym przez pozwanego w okresie od marca 1987 r. do 30 października 1988 r., przebiegu i czasu ich leczenia oraz czasu występowania dolegliwości bólowych i ich nasilenia, a także rozmiaru cierpień psychicznych wywołanych w/w okolicznościami oraz pobytem w szpitalu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Argument, że powódka w 2005 r. wytoczyła powództwo przeciwko pozwanemu jest - przyczyn o których - bez znaczenia. Wytoczenie powództwa jest najbardziej typową przyczyną przerwania biegu przedawnienia. Pozew wywołuje skutki prawne od chwili wniesienia, którą jest chwila złożenia pisma w sądzie. W piśmiennictwie trafnie zwrócono uwagę, że ustawodawca wiąże skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia z czynnością wierzyciela, a nie sądu, np. zarejestrowaniem w systemie repertoryjnym czy doręczeniem pozwu (zob. T. Pałdyna, Przedawnienie w polskim, s. 187).

Przyjmując, że roszczenie powódki uległo przedawnieniu Sąd Okręgowy pominął jednak, że zgodnie z art. 121 pkt 3 k.c. bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, co do roszczeń, które przysługują jednemu z małżonków przeciwko drugiemu - przez czas trwania małżeństwa. Ratio legis tego przepisu jest ochrona trwałości małżeństwa; procesy majątkowe między małżonkami na pewno nie służą dobremu stosunkom małżeńskim. Zawieszenie biegu przedawnienia dotyczy wszystkich roszczeń majątkowych małżonków, ma charakter dwustronny (dotyczy roszczeń każdego z małżonków) i dotyczy okresu trwania małżeństwa. Zawieszenie dotyczy również okresu faktycznej i prawnej separacji małżonków (M. Pyziak-Szafnicka, w: Pyziak-Szafnicka, Księżak, Komentarz KC, 2014, s. 1205).

Zważywszy, że małżeństwo stron ustalo z dnia (...). dopiero w tej dacie rozpoczął bieg termin przedawnienia roszczenia wywodzonego z faktu pobicia jej w latach osiemdziesiątych.

Według art. 2 nowelizacji z 16.2.2007 r. (Dz. U. nr 80, poz. 538), roszczenia z czynów niedozwolonych, które powstały i nie uległy przedawnieniu przed dniem wejścia w życie nowelizacji (weszła ona w życie 10.8.2007 r.), podlegają przedawnieniu na nowych zasadach (zasada bezpośredniego skutku nowego prawa).

Stosownie zatem do tego przepisu przejściowego do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej powódce przez pozwanego czynem niedozwolonym stanowiącym przestępstwo zastosowanie znajduje przepis art. 442¹ § 2 k.c.. Skoro zatem nie upłynął dwudziestoletni termin przedawnienia bez znaczenia jest obecnie fakt złożenia pozwu w 2005 r.

W konsekwencji przyjęcia zarzutu przedawnienia Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Błędnie bowiem oparł wyrok na przesłance unicestwiającej roszczenie, która sprawiła, że dalsze rozpoznanie i rozstrzygnięcie istoty spornego stosunku prawnego lub prawa stało się na użytek konkretnego postępowania zbędne.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w wyroku orzekając o kosztach postępowania zgodnie z treścią przepisu art. 108 § 2k.p.c.

Jan Futro Małgorzata Kaźmierczak Mikołaj Tomaszewski